

УДК: 37 32 314 316

ПРОГРАМА МОБІЛЬНОСТІ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ ERASMUS+ НА ПОЛЬСЬКОМУ ПРИКЛАДІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УЧАСТІ УКРАЇНИ

Гладій А. Л.

*Університет ім. Адама Міцкевича в Познані,
вул. Умультовська 89а, м. Познань, Польща*

andrii.gladii@gmail.com

Розглянуто історію виникнення та розвиток європейської програми обміну студентів Erasmus+. Акцентовано увагу на деяких її особливостях і як приклад наведено функціонування програми в польському університеті. Представлені деталі та особливості програми. Розглянуто перспективи участі українських вищих навчальних закладів в цій програмі та можливості для українських студентів.

Ключові слова: студентський обмін, erasmus, вища освіта, європейські університети, євроінтеграція.

ПРОГРАММА МОБІЛЬНОСТИ ДЛЯ СТУДЕНТОВ И ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ERASMUS + НА ПОЛЬСКОМ ПРИМЕРЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ УЧАСТИЯ УКРАИНЫ

Гладий А. Л.

*Університет ім. Адама Міцкевича в Познані,
ул. Умультовская 89а, г. Познань, Польша*

andrii.gladii@gmail.com

Рассмотрена история возникновения и развитие европейской программы обмена студентов Erasmus+. Акцентировано внимание на некоторых ее особенностях и в качестве примера приведено функционирование программы в польском университете. Представлены детали и особенности программы. Рассмотрены перспективы участия украинских высших учебных заведений в данной программе и возможности для украинских студентов.

Ключевые слова: студенческий обмен, erasmus, высшее образование, европейские университеты, евроинтеграция.

THE ERASMUS+ PROGRAM OF THE MOBILITY FOR STUDENTS AND TEACHERS WITH POLISH EXAMPLE AND THE PROSPECTS OF UKRAINIAN PARTICIPATION

Gladii A. L.

*Adam Mickiewicz University in Poznań,
Umultowska str., 89a, Poznań, Poland*

andrii.gladii@gmail.com

The history of the emergence and development of a European exchange program Erasmus+ is carried out. Significant attention to some of its features was made and provided an example of the program at Polish university. Details and features of the program presented. The prospects of participation of Ukrainian universities in this program and opportunities for Ukrainian students were mentioned. The process of European integration of Ukraine, which in recent years with varying success still marching forward includes not only political and economic components. Equally, important step towards the realization of plans for Ukraine in European integration is the integration of Ukrainian educational system with the European higher education standards. This integration is not only in the implementation of European standards in education, but also investing in students - in their skills, speech competence, vision and sense of rights and responsibilities. One such modern expressions of European investment in human personality is a program of student and teachers exchange Erasmus+. This article discusses this program – its origins and history, the nature of the investment, especially given statistics and examples of the Polish educational institutions. This article has both theoretical and practical sides – the author was twice a participant of this program.

The scientific problem of this article in general and its connection with important scientific or practical tasks of this study is in that the Ukrainian higher education have yet to integrate with the European market education. Though,

the Ukrainian participation in this program does not mean that all of the teachers and students from Ukraine will be able to travel and study on foreign universities without any significant obstacles. The problem is that Ukrainian universities and educational institutions have yet to establish scientific ties with other European universities that are willing to accept Ukrainian students as well as Ukrainian higher educational institutions will be willing to accept European students. There may be some new obstacles and barriers. With European integration in general Ukraine will spend a backward integration - to some extent to integrate the European society to Ukraine.

Key words: student exchanges, erasmus, higher education, European Universities, European integration.

Процес євроінтеграції України, який упродовж останніх років зі змінними успіхами все-таки крокує вперед, містить у собі не лише політичну та економічну складові. Не менш важливим кроком до реалізації поставлених перед Україною планів у галузі євроінтеграції є інтеграція української навчальної системи з загальноєвропейськими нормами у цій царині. Така інтеграція полягає не лише у впровадженні європейських норм та стандартів в освіті, але й також інвестуванні у студентів – у їхні навички, мовленнєві компетенції, світогляд та почуття прав та обов'язків. Одним з таких сучасних європейських проявів інвестування в людську особистість є програма обміну студентів та викладачів Erasmus+. У нашій статті розглянута ця програма – її витoki та історія, характер інвестування, особливості, наведені статистики, а також приклади польських навчальних закладів, які вже тривалий час мають підписані угоди про співпрацю з іншими європейськими вищими навчальними закладами. Наша стаття має як теоретичний характер, так і практичний – її автор двічі був учасником зазначеної програми.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями цього дослідження полягає в тому, що українській галузі вищої освіти ще належить освоїти європейські ринки освіти. Адже участь у програмі Erasmus українських вищих навчальних закладів ще не означає, що всі без винятку студенти та викладачі з України матимуть змогу подорожувати та навчатися в закордонних університетах. Проблема полягає в тому, що українським університетам та навчальним установам ще належить встановити наукові зв'язки з іншими європейськими університетами, які будуть згодні як приймати в себе українських студентів, так і делегувати своїх до України. Тут можуть з'явитися нові перешкоди та певні бар'єри. Разом з євроінтеграцією загалом Україні належить провести зворотну інтеграцію – певною мірою інтегрувати європейське суспільство до себе. Адже європейських студентів теж варто чимось зацікавити в Україні. Це можуть бути цікаві міста та містечка, де розташовані вищі навчальні заклади, також це можуть бути оригінальні дослідження, які проводяться в Україні або цікаві наукові зв'язки тощо.

Останніми дослідженнями та публікаціями, у яких започатковано порушення цієї проблеми і на які спирається автор, можна вважати такі. Єва Колянська (Ewa Kolanowska), авторка праці “10 lat Erasmusa w Polsce” (10 років Еразмуса в Польщі) [5], Stefan Wolff [1] – німецький політолог. Також дослідженням впливу цієї програми на соціокультурні особливості в Європі займалися такі іспанські вчені, де програма є винятково популярною, як Carlos Rodríguez González, Ricardo Bustillo Mesanza, Petr Mariel у статті “The determinants of international student mobility flows: an empirical study on the Erasmus programme” [4]. Manuel Souto Otero у статті “The Socio-Economic Background of Erasmus Students: A Trend Towards Wider Inclusion?” [8] розглянув соціально-економічний статус студентів програми Erasmus. Також значна частина наукових праць щодо програми Erasmus готується у вигляді звітів для Європейського Парламенту. Таким прикладом може бути стаття “Improving participation in the Erasmus programme. Final report to the European Parliament” багатьох авторів [11]. Загалом, дослідження сутності програми Erasmus полягає в різних площинах різних наук, а саме: соціології, культурології, історії, психології та політології і достатньо широко представлене в наукових дослідженнях. Також є певний сегмент наукової літератури на цю тематику російською мовою [12], [13], [15], [16]. Однак є проблема браку наукової літератури щодо українського досвіду участі в цій програмі та загальних перспектив її розвитку в Україні до 2020 року.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття.
Формулювання цілей статті (постановка завдання).**

Україна упродовж останніх трьох років активно інтегрується зі структурами Європейського Союзу. Відповідно, з наукової точки зору невирішеною раніше частиною загальної проблеми залишається представлення українських перспектив участі в програмі Erasmus+. Адже інтеграція освіти є першочерговим завданням на рівні з режимом безвізового перетину кордону та економічною асоціацією з ЄС.

Мета статті полягає в загальному висвітленні суті програми обміну студентів та викладачів Erasmus, у презентації польського прикладу участі в цій програмі та в моделюванні українських перспектив входження до програми. Основне завдання статті полягає у наближенні сутності програми Erasmus для українських студентів та викладачів і висвітленні українських перспектив участі в цій програмі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

У 80-х роках ХХ століття для Європейської Спільноти дедалі більшої ваги набуває ідея значущості саме людських ресурсів. У цьому полягала загальна ідея підвищення конкурентоспроможності національних економік Спільноти на світових ринках, адже саме тоді набувають нових розмахів процеси глобалізації. Так виникає проект, який об'єднає університети Європи. Варто також зазначити, що подібні програми вже існували між університетами Великобританії, Федеративної Республіки Німеччини та Франції, які на першому етапі розробки програми Erasmus поставилися до цієї ідеї дещо скептично.

Програма Erasmus почала реалізовуватися 15 червня 1987 року як програма обміну студентів між країнами-членами Європейської Спільноти (попередником Європейського Союзу). Ініціатором програми була Європейська Комісія. Основною метою програми було сприяння співпраці між вищими навчальними закладами та обмінові студентів у межах тодішньої Європейської Спільноти. Ухвалила та затвердила програму Європейська Рада під номером 87/327/ЕЕС під офіційною назвою **European Action Scheme for the Mobility of University Studies** [7], що в аббревіатурі звучить як Erasmus та ідентично перегукується з іменем голландського філософа та теолога Еразма Ротердамського (1466-1536). Вибір саме цього імені пояснювався тим, що голландський філософ навчався в багатьох університетах тогочасної Європи, котрі об'єднувалися спільною ідеєю пізнього Відродження та послуговувалися однією мовою науки – латиною. Програму підписали 12 країн-членів тогочасної Спільноти, а вже в 90-х роках до неї приєдналися країни Європейської асоціації вільної торгівлі – Ісландія, Норвегія, Ліхтенштейн та Швейцарія. Загальний бюджет програми Erasmus у 1987-1995 роках становив близько 277 мільйонів [7] європейської грошової одиниці (попередника євро).

Терміни навчання або стажування тривали залежно від підписаної угоди між університетами – від 3 місяців до 1 року. Студенти отримували індивідуальні стипендії, а викладачі мали змогу створювати спільні курси та програми навчань. Варто зазначити, що для багатьох європейських студентів участь у програмі Erasmus дала першу можливість пожити й повчитися в іншій країні, адже для кожного студента передбачалася стипендія, розмір якої дозволяв оплатити всі поточні рахунки в країні перебування. Так студенти концентрувалися лише на навчанні та науці, не переймаючись зайвими фінансовими витратами.

Відтоді до програми приєдналося багато нових країн, але першочергова ідея програми залишилася такою самою: розвиток міжнародної співпраці між європейськими навчальними закладами.

У наступних фазах розвитку програма отримала значний розвиток та збільшення фінансування до 1,7 мільярдів євро в 1995-2006 роках.

З 2007/2008 навчального року Erasmus стає частиною програми LLP – *the Lifelong Learning Programme* (“Навчання упродовж всього життя”). Ця програма робила акцент на концепцію навчання упродовж усього життя, на орієнтування університетів на потреби економіки, а також на поліпшення якості навчання вищої освіти загалом.

Erasmus на цьому етапі розвитку впроваджує нові форми мобільності:

- для студентів – закордонна практика на підприємстві або в навчальному закладі;
- для наукових працівників – навчальні виїзди в закордонні університети.

Варто зазначити, що програма Erasmus постійно розвивається та еволюціонує, відповідаючи викликам часу та особливостям економічного розвитку країн. У 2014 році в рамках розвитку програми Europe2020 програма Erasmus була перейменована в Erasmus+. Ця програма, на відміну від попередньої, містить безліч можливостей як для студентів та викладачів, так і для волонтерів, спортивних тренерів та спеціалістів з різних галузей. Значно зросло фінансування програми – до 40%, досягаючи квоти в 14,7 мільярдів євро упродовж семи років функціонування програми [3]. Великий акцент у програмі зроблено на забезпечення умов навчання та стажування для людей з обмеженими можливостями.

На момент написання статті у програмі беруть участь 33 держави [7]:

- 28 країн-членів ЄС;
- 4 країни Європейської економічної зони (Ісландія, Норвегія, Ліхтенштейн та Швейцарія);
- країни кандидати (Туреччина).

У програмі беруть участь більше 4 тисяч європейських університетів.

Важливим кроком у розвитку програми було затвердження статусу аспірантів як студентів III ступеню, які так само, як і інші студенти, можуть брати участь у цій програмі фактично за однаковими умовами.

Польща приєдналася до програми Erasmus у 1998 році. Відтоді в багатьох польських університетах з'являються предмети та спеціальності іноземними мовами, польські університети отримують можливість реклами за кордоном, а також впровадження європейських стандартів вищої освіти.

Студенти, які взяли участь у цій програмі, зазначають в анкетах, що після повернення додому Erasmus надає багато індивідуальних плюсів, наприклад, здобуття так званого “європейського досвіду”, який цінується через переваги культурного аспекту (знайомство з іншими державами, мовами), навчального аспекту (знайомство з іншими моделями навчання та функціонування університетів), професійного аспекту (навчання за кордоном є вагомою перевагою під час працевлаштування), а також особистий аспект (особисті знайомства, самодостатність тощо).

Підписання умов між університетами відбувається на рівні деканатів, яким делегується це право від вищої влади університету. На кожному факультеті університету є свій координатор програми Erasmus, а також продекан міжнародної співпраці, які займаються підписанням угод, контактом з закордонними університетами та координацією студентів.

Лише один Факультет Політичних Наук та Журналістики Університету ім. Адама Міцкевича в Познані станом на 2017 рік має підписаних угод із 42 університетами з 19 країн Євросоюзу, Ісландії, Норвегії та Туреччини [10]. Угоди підписані строком від 5 до 10 місяців.

Фінансування програми залежить від країни-перебування студента. Країни поділяються на три групи [6]:

- I група – 500 євро на місяць – Австрія, Данія, Фінляндія, Франція, Ірландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швеція, Великобританія, Італія;
- II група – 400 євро на місяць – Бельгія, Хорватія, Кіпр, Чехія, Греція, Іспанія, Голландія, Ісландія, Люксембург, Німеччина, Португалія, Словенія, Туреччина;

- III група – 300 євро на місяць – Болгарія, Естонія, Македонія, Литва, Латвія, Мальта, Румунія, Словаччина, Угорщина.

Варто зазначити, що вищеподані дані стосуються саме польських студентів. Польща отримує достатньо фінансування із загального бюджету Європейського Союзу, аби пропонувати своїм студентам такі стипендії. Натомість в інших державах ЄС, які беруть участь у цій програмі, розмір стипендії може суттєво відрізнятись.

Також варто зазначити, що поряд з навчальною складовою, програма Erasmus+ пропонує широкі можливості з вивчення іноземної мови, а також дає можливість подорожувати вибраною країною та безпосередньо дізнаватися про її культуру. Отже, ця програма є багатомірною, адже студенти та викладачі, відбуваючи навчання або стажування в іншій країні, дізнаються про політичні особливості цієї країни, про її історію, її міжнародні відносини з іншими країнами тощо. З цієї причини будь-яке навчання за цією програмою апіорі є як теоретичним, так і практичним. Особливо це важливо для викладачів та науковців, адже, перебуваючи поза межами власного навчального закладу та своєї країни, викладачі та науковці можуть у своїх майбутніх дослідженнях послуговуватися так званним методом спостереження – науковий метод, який передбачає перебування суб'єкта дослідження так би мовити всередині явища – тобто в суспільстві визначеної держави або серед наукової та академічної спільноти.

Разом з привабливими умовами, правила програми Erasmus+ вимагають від студентів докладання деяких зусиль [9]. Передусім ідеться про середню оцінку за минулий навчальний рік – вона має бути досить високою, аби студент міг бути достатньо кваліфікованим для участі у програмі. Також студент має отримати згоду свого наукового керівника та декана на виїзд, адже студент фактично на досить довгий час (один/два семестри) залишає свій університет. Стипендію студент може отримати на строк, не більше 12 місяців. Студент може поїхати тільки до того університету, з яким є підписана угода. Після повернення студент має надати своєму університетові документ, який підтверджує всі раніше узгодженні заліки. Студент зобов'язаний набрати таку кількість балів ECTS (European Community Course Credit Transfer System) у закордонному університеті, якої буде достатньо для зарахування семестру в його рідному університеті. Інколи тут виникає проблема, яка дуже хвилює багатьох студентів – у разі браку відповідної кількості балів, студент буде зобов'язаний повністю повернути всю раніше нараховану стипендію.

Наступною вимогою є мовленнєві компетенції студента. У більшості європейських університетів можна навчатися англійською мовою, однак деякі вимагають знання не тільки англійської, а також французької, іспанської, німецької, португальської або італійської. Інколи вимагають знання обох мов, інколи тільки знання мови країни-перебування [10]. Переважно знання іншої мови, ніж англійська, вимагають університети в романських країнах (Франція, Італія, Іспанія, Португалія), де англійська мова менш поширена. У випадку Німеччини, цей факт можна пояснити спеціальною лексикою в німецькій мові, якою варто володіти, вивчаючи певні науки (медицина, філософія тощо). Студент зобов'язаний додати до документів сертифікат знання відповідної мови. У більшості випадків університети вимагають знання англійської мови на рівні B1/B2.

Українські перспективи участі в програмі Erasmus+

Варто зазначити, що програма Erasmus також діє в Україні з 2009 року під назвою Erasmus Mundus. Наприклад, у 2013 році з України для навчання за магістерськими програмами Еразмус Мундус було відібрано 87 студентів та 7 студентів за докторськими програмами (PhD) [14]. З 2014 року програму Erasmus Mundus трансформовано в Еразмус+. Однак така кількість студентів є надто малою до порівняння, наприклад, із кількістю польських студентів, коли в 2013/2014 навчальному році виїхало на закордонне навчання більше 15 тисяч студентів та більше 7 тисяч наукових працівників [2].

У зв'язку з цим українські вищі навчальні заклади на цьому етапі мають унікальну можливість розвитку відносин з європейськими університетами, підписання угод і делегування щоразу більшої кількості українських студентів за кордон.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у заданому напрямі.

Як зазначив німецький політолог Штефан Вольф, програма Erasmus певною мірою формує “покоління Erasmus”, покоління людей, котрі почувають себе не лише поляками, німцями, греками та фінами, але також європейцями. Досвід, який здобувають студенти під час навчальних візитів за кордон, є певним культурним явищем і розглядається студентами не тільки як можливість отримати додаткову освіту, але також, як можливість вивчення мов, встановлення соціальних зв'язків, можливість соціального розвитку та налагодження зв'язків з однолітками з інших країн.

Як видно, ця освітня програма не лише є навчальною програмою за своєю суттю, але несе в собі ще глибше значення – ідею об'єднаної Європи та краще розуміння своїх сусідів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bennhold K. Quietly sprouting: A European identity, The New York Times, May 26 2005. URL: http://www.nytimes.com/2005/04/26/world/europe/quietly-sprouting-a-european-identity.html?_r=0 (дата звернення: 17.05.2017).
2. Erasmus w liczbach. Oficjalna strona programu w Polsce. URL: <http://www.erasmus.org.pl/odnosniki-podstawowe/statystyki.html> (дата звернення: 17.05.2017).
3. European Commission. ERASMUS+ The EU programme for education, training, youth and sport (2014–2020). URL: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus/files/library/erasmus-plus-factsheet_en.pdf (дата звернення: 17.05.2017).
4. González C. R. The determinants of international student mobility flows: an empirical study on the Erasmus programme/ González C. R., Mesanza R. B., Mariel P.; Higher Education, October 2011, Volume 62, Issue 4, pp 413–430. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10734-010-9396-5> (дата звернення: 21.05.2017).
5. Kolanowska E. 10 lat Erasmusa w Polsce 1998-2008. Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. Warszawa 2008. URL: <http://www.erasmus.org.pl/sites/erasmus.org.pl/files/publikacje/10%20lat%20programu%20Erasmus%20w%20Polsce%201998-2008.pdf> (дата звернення: 23.05.2017).
6. Komunikat Narodowej Agencji Programu Erasmus+. Oficjalna strona programu w Polsce. URL: http://erasmusplus.org.pl/wp-content/uploads/2014/02/Komunikat_NA_04-2014_Stawki-wsparcie-indywidualne-Szkolnictwo-wyzsze.pdf (дата звернення: 23.05.2017).
7. Krótka historia programu Erasmus. Oficjalna strona programu w Polsce. URL: <http://www.erasmus.org.pl/sites/erasmus.org.pl/files/Krotka%20historia%20programu%20Erasmus.pdf> (дата звернення: 23.05.2017).
8. Otero M. S. The Socio-Economic Background of Erasmus Students: A Trend Towards Wider Inclusion? International Review of Education, March 2008, Volume 54, Issue 2, pp 135–154. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11159-007-9081-9> (дата звернення: 23.05.2017).
9. Programy wymiany studenckiej. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Portal Studenta. URL: <https://studenci.amu.edu.pl/studia/programy-wymiany-studenckiej> (дата звернення: 23.05.2017).
10. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa – oficjalna strona. Erasmus+. URL: <https://wnpid.amu.edu.pl/dla-studenta/erasmus/program-erasmus/> (дата звернення: 23.05.2017).

11. Vossensteyn H. Improving participation in the Erasmus programme. Final report to the European Parliament/ Vossensteyn H., Beerkens M., Cremonini L., Huisman J., Souto-Otero M., Bresancon B., Focken N., Leurs B., McCoshan A., Mozuraityte N., Pimentel Bótas P. C. and de Wit, H. International Centre for Higher Education Management (ICHEM). URL:<http://opus.bath.ac.uk/21174/>(дата звернення: 23.05.2017).
12. Жук. А. И. Программа “ErasmusMundus” в Республике Беларусь: результаты и перспективы/ Жук. А. И., Листопад Н. И., Минюкович Е. А. URL: http://elib.bspu.by/bitstream/doc/293/1/2_2013%203.pdf(дата звернення: 24.05.2017).
13. Зиневиц О. В., Дегтярева В. В. Проблемное поле образования студентов с ограниченными возможностями здоровья: опыт реализации программы «Эразмус» (модуль Ж. Моне). Издательство Томского университета 2014. С. 28. URL:<http://euces.tsu.ru/public/files/eu-russia-final.pdf#page=28>(дата звернення: 24.05.2017).
14. Національний Темпус / Еразмус+ офіс в Україні. Офіційна сторінка. Еразмус Мундус. URL: http://www.tempus.org.ua/uk/osvitni_programy_es_dlja_universytetiv_ta_studentiv/erazmus-mundus-2009-2013.html(дата звернення: 24.05.2017).
15. Садецкая А. Программа “ErasmusMundus” как инструмент развития. Балтийский регион 2011. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/programma-erazmus-mundus-kak-instrument-razvitiya>(дата звернення: 24.05.2017).
16. Сорокин Н.Ю., Ковыршин С.В., Galy Jerome Проект Erasmus Mundus SCEE - качественно новые перспективы международного сотрудничества вузов. Тихоокеанский государственный университет (Хабаровск). URL:<https://elibrary.ru/item.asp?id=22319965>(дата звернення: 24.05.2017).

REFERENCES

1. Bennhold K. Quietly sprouting: A European identity. The New York Times, May 5 2005. URL: http://www.nytimes.com/2005/04/26/world/europe/quietly-sprouting-a-european-identity.html?_r=0 (Last accessed: 17.05.2017).
2. Erasmus w liczbach. Oficjalna strona programu w Polsce. URL: <http://www.erasmus.org.pl/odnosniki-podstawowe/statystyki.html>(Last accessed: 17.05.2017).
3. European Commission. ERASMUS+ The EU programme for education, training, youth and sport (2014–2020). URL:http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus/files/library/erasmus-plus-factsheet_en.pdf(Last accessed: 17.05.2017).
4. González C. R. The determinants of international student mobility flows: an empirical study on the Erasmus programme/ González C. R., Mesanza R. B., Mariel P.; Higher Education, October 2011, Volume 62, Issue 4, pp 413–430. URL:<https://link.springer.com/article/10.1007/s10734-010-9396-5>(Last accessed: 21.05.2017).
5. Kolanowska E. 10 lat Erasmusa w Polsce 1998-2008. Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. Warszawa 2008. URL: <http://www.erasmus.org.pl/sites/erasmus.org.pl/files/publikacje/10%20lat%20programu%20Erasmus%20w%20Polsce%201998-2008.pdf>(Last accessed: 23.05.2017).
6. Komunikat Narodowej Agencji Programu Erasmus+. Oficjalna strona programu w Polsce. URL: http://erasmusplus.org.pl/wp-content/uploads/2014/02/Komunikat_NA_04-2014_Stawki-wsparcie-indywidualne-Szkolnictwo-wyzsze.pdf(Last accessed: 23.05.2017).
7. Krótka historia programu Erasmus. Oficjalna strona programu w Polsce. URL:<http://www.erasmus.org.pl/sites/erasmus.org.pl/files/Krotka%20historia%20programu%20Erasmus.pdf>(Last accessed: 23.05.2017).

8. Otero M. S. The Socio-Economic Background of Erasmus Students: A Trend Towards Wider Inclusion? *International Review of Education*, March 2008, Volume 54, Issue 2, pp 135–154. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11159-007-9081-9>(Last accessed: 23.05.2017).
9. Programy wymiany studenckiej. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Portal Studenta. URL: <https://studenci.amu.edu.pl/studia/programy-wymiany-studenckiej>(Last accessed: 23.05.2017).
10. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa – oficjalna strona. Erasmus+. URL: <https://wnpid.amu.edu.pl/dla-studenta/erasmus/program-erasmus/>(Last accessed: 23.05.2017).
11. Vossensteyn H. Improving participation in the Erasmus programme. Final report to the European Parliament/ Vossensteyn H., Beerkens M., Cremonini L., Huisman J., Souto-Otero M., Bresancon B., Focken N., Leurs B., McCoshan A., Mozuraityte N., Pimentel Bótas P. C. and de Wit, H. International Centre for Higher Education Management (ICHEM). URL:<http://opus.bath.ac.uk/21174/>(Last accessed: 23.05.2017).
12. Zhuk. A. I. Programma “ErasmusMundus” vRespublikeBelarus’: rezultaty i perspektivy/ Zhuk. A. I., ListopadN. I., MiniukovychE. A. URL: http://elib.bspu.by/bitstream/doc/293/1/2_2013%203.pdf(Last accessed: 23.05.2017).
13. Zinevych O. V., Degtiarova V. V. Problemnoje pole obrazovanija studentov s ogranichennymi vozmozhnostiami zdorovja: opyt realizacii programmy «Erasmus» (modul J. Mone). Izdatelstvo Tomskogo univertiteta 2014. S. 28. URL:<http://euces.tsu.ru/public/files/eu-russia-final.pdf#page=28>(Last accessed: 23.05.2017).
14. NacionalnyjTempus / Erasmus+ ofis vUkrajini. Oficijna storinka. Erasmus Mundus. URL: <http://www.tempus.org.ua/uk/osvitni-programy-es-dlja-universytetiv-ta-studentiv/erazmus-mundus-2009-2013.html>(Last accessed: 23.05.2017).
15. SadeckajaA. Programma “Erasmus Mundus”kak instrument razvitiija. Baltijskij region 2011. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/programma-erazmus-mundus-kak-instrument-razvitiija>(Last accessed: 23.05.2017).
16. Sorokin N. Ju., Kovyrshyn S. V., Galy Jerome Proekt ErasmusMundusSCEE –kachestvenno novyje perspektivy mezhdunarodnogo sotrudnichestva vuzov. Tichookeanskij gosudarstviennyj universitet (Chabarovsk).URL:<https://elibrary.ru/item.asp?id=22319965>(Last accessed: 23.05.2017).

УДК: 378.147.091.32

ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКЦІЇ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ

Зубцова Ю.Є.

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

zubtsova22@gmail.com

У статті розкривається важливість запровадження діяльнісного підходу в навчальний процес вищих закладів освіти. Розглядаються особливості діяльнісного підходу. Автором запропоновано структуру лекції з метою активізації пізнавальної діяльності студентів. Визначено зміст діяльності викладача і студента на кожному етапі лекційного заняття.

Ключові слова: активність, діяльність, діяльнісний підхід, методи, лекція, навчальний процес.